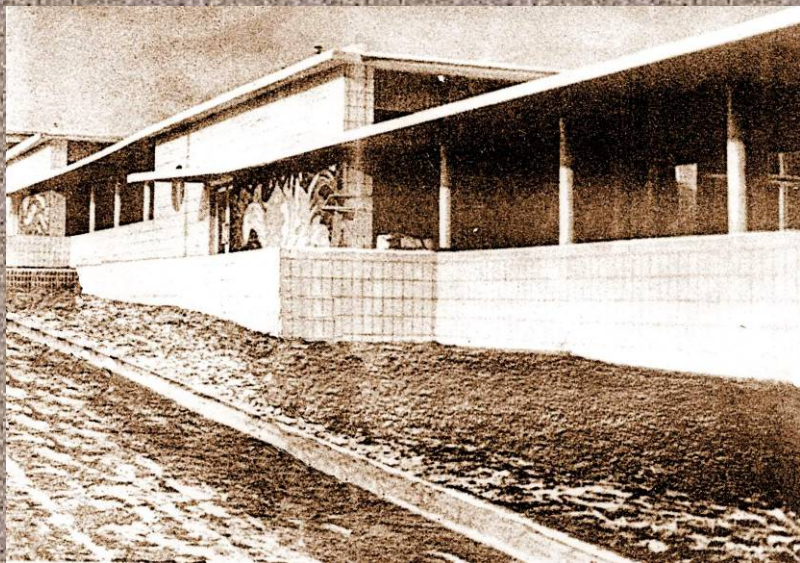

Людмила Огнєва

**Міфи та легенди
на стінах
донецької школи № 5**

**МІФИ ТА ЛЕГЕНДИ НА
СТІНАХ ДОНЕЦЬКОЇ
ШКОЛИ № 5**

2009

МІФИ ТА ЛЕГЕНДИ НА СТИНАХ ДОНЕЦЬКОЇ ШКОЛИ №5 / Упор. Л. Огнєва. – Донецьк, 2009. – 40 с., іл.

Міфи, казки та легенди про космос, воду, вогонь, землю, вітер, сонце, надра, дерево-життя, відкривають скарби народної фантазії, водночас навчаючи любити і берегти рідну землю. Ілюстрації ж знайомлять з культурною спадщиною нашого народу. Це – мозаїчні твори, виконані видатними українськими художниками Аллою Горською, Віктором Зарецьким, Галиною Зубченко, Олександром Коровасем, Іваном Куликом, Григорієм Марченком, Василем Парахіним, Григорієм Пришедьком, Григорієм Синицею та журналісткою Надією Світличною.

На обкладинці:

Мозаїчне панно "Квітуха Україна". м. Маріуполь. 1968 р.

Керамічна плитка, смальта, шлакоситал. 100 кв.

Автори: Алла Горська, Віктор Зарецький, Галина Зубченко, Григорій Пришедько. Планувалося виконати панно у 1965 році на фасаді школи, але влада заборонила. Проте воно було пізніше виконано Г. Зубченко та Г. Пришедьком у Маріуполі.

© Огнєва Людмила

Упорядкування, редагування.

Оригінал-макет, верстка.

Автор нарисів "Коротко про художників".

"Одним з найяскравіших досягнень у нашому монументальному мистецтві є мозаїка, яку виконала бригада митців у Донецьку. Ці мозаїки – високохудожні і реалістичні твори. Авторський колектив, створюючи нове, виходить з джерел українського народного мистецтва. Тому мозаїки їхні глибоко національні і сучасні, справді український монументальний живопис".

Василь Касіян

А це було так.

Дали мені в Академії архітектури замовлення – оформлення середньої експериментальної школи в Донецьку. Я вирішила запросити Аллу до співпраці. Ми задумали на центральному фасаді створити образ України. Почали з Аллою робити ескізи для донецької школи.

З Г.Синицею ми підтримували стосунки – він у нас читав лекції з теорії народного мистецтва, порівнював закони розвитку народного мистецтва і світового професійного. Якось ми привели його, щоб показати наші ескізи. Г.Синиця захопився цією ідеєю і запропонував стати співавтором. До нас приєдналася дуже талановита Надійка Світлична і робила один з ескізів – “Земля”.

На головному ескізі – фасаді – ми зробили “Україну”, а на бокових – “Земля”, “Вода”, “Сонце”, “Надра” та інші

Робота виконувалась через Академію архітектури, тому Г. Синиця, А. Горська і я пішли до директора затверджувати ескізи. Директор ескізи не затвердив, бо не згоджувався, щоб на головному фасаді був образ України. Тоді Г. Синиця запропонував забрати роботу з Академії архітектури й оформити її виконання через Київський художній комбінат. Для цього мені потрібно було звільнитися з Академії. І ми втрьох поїхали затверджувати ескізи в Донецьк. Там Г.Синиця дав нам урок, як перед начальством варто захищати й відстоювати свою роботу. Він це так логічно робив, що ті, хто спершу ставився неприхильно чи вороже, ставали на наш бік. Так обкомівське начальство й архітектори починали нам допомагати. І так само він “вибив” гроші, бо за ті мізерні 5 тисяч, які ми мали, не змогли б виконати й десятої частини своєї роботи. Г.Синиця взяв організацію в свої руки.

В 1965 році ми робили бокові стіни, а наступного року, коли виконували центральну частину, до нас приєднався Віктор Зарецький.

1965 року, коли ми клали мозаїку на боковинки, в Україні, зокрема, і в Донецьку, почалися арешти. Під час роботи нас провідувало багато підозрілих осіб, “доброзичливість” яких ми відчули шкірою. Влітку, досить раптово, начальник монументально-декоративного відділення Київського художнього комбінату викликав терміново телеграмою Олександра Коровая до Києва. Ми всі цим були дуже здивовані, бо у нас із комбінатом на той час жодного спірного питання не було, тим більше, що О.Коровай не був нашим керівником. Думаємо: може якесь непорозуміння. Ми телефонуємо до Києва – ніхто про телеграму нічого не знає. О. Коровай не їде. Знов якісь сигнали. Нарешті з Донецького художнього комбінату приходить якийсь представник і каже: “Передавали, щоб він негайно їхав”. Ну, нехай їде. У О. Коровая квиток на завтра, а вночі дзвоник від Льолі Світличної. Повідомила, що заарештували її чоловіка Івана і ще кількох осіб – біда. Ми вранці обговорили це, і вирішили, щоб Надійка Світлична летіла теж, але під іншим прізвищем. Вона опинилася в тому ж літаку, що й О.Коровай. Надійка виходить з літака, а Коровай пішов попереду. До нього підійшло двоє в цивільному, він тільки озирнувся – і повели. Увечері нам Надійка потелефонувала, що Сашка заарештовано. Ми зрозуміли, що йдуть арешти. Потім так само було викликано Івана Кулика - він у нас на боровинці працював. Надійку почали тягати там же, в Донецьку. Після арешту П.Заливахи викликали з Донецька А.Горську.

Ми продовжували працювати. Але відчували над собою ковпак. Повернулася Надійка, нам дали нову кімнату в готелі. Там були якісь підозрілі розетки. Надійка пояснила, що так “умільці” ставлять підслуховуючу апаратуру. Закінчили боровинки.

У Києві разом із Г. Синицею у кінці 1965 року Алла почала робити ескіз центрального панно для школи в Донецьку – “Прометеїв”. Весною підключились Віктор і я,

приїхав Геннадій Марченко, ми виклеювали ескіз усі разом.

Почалися арешти. Ми шукали прикриття Г.Синиці. З допомогою Г. Местечкіна вдалося запросити на квартиру працівника ЦК КПУ з ідеології Ю.Кондуфора, той дивився ескізи й хвалив. Поїхали в Донецьк. У школі, яку там оформлювали, ми харчувалися й жили. Дуже довго робили картон у фізкультурному залі цієї школи. Г.Синиця знімав з нас сім шкур: “Щоб тут був простір, щоб тут входило, тут виходило!”. Поприкріплювали його на торці, перевели контур на стіну й клали мозаїку. Кожен клав свою частинку. Алла з Віктором – центральні фігури, я – орнамент праворуч, Геннадій – з лівого боку, а Г.Синиця був уже як керівник.

У Донецьку до нас приходив Василь Стус, і ми бували в нього вдома. Коли ми виконували мозаїку в Донецьку, до нас ще приїздив Віктор Арнаутов з дружиною Нонною. Гриша Пришедько привозив їх на своїй машині. Вони схвально прийняли нашу роботу. Згодом ми були в Арнаутова і вдома, в Маріуполі. Маріупольські художники нас зустріли дуже гостинно. На своїх машинах повезли на море. Ми були такі стомлені, а там купалися, ловили рибу. Тоді ще риба була. Зробили подвійну юшку, їли. Кавуни величезні були. Крім нас, приїжджали Анатолій Лимарев з дружиною, маріупольські художники Юрій Злидень і греки Валентин Константинов та Лель Кузьмінков.

Легенда про Україну

Як тільки Господь наш, поселив на Землі людей, вони почали просити в Бога для себе зручні та вигідні місця прожитку. Не квапились тільки українці. Вони були від початку козаками: безпечно мандрували по землі, милувалися красою світу і нікому не заважали. Якось роззирнулись і побачили, що повсюдно снують люди, обживають займані місцини. Тоді пішли й вони до Господа. Тихенько стали за порогом і чекали. А коли Сотворитель оглянувся і побачив чубатих вояків, то здивувався:

- А чого вам треба, хлопці? – спитав.
- Та землі рідної, своєї хочемо, Боже.
- Буде вам своя земля. Ідіть та осідайте он на тому клаптику між морями.
- Та там уже іспанці, Боже!
- То біля них селіться.
- Не можемо, Господи, там французи, а далі німці, ще якихось людей повно.
- Гаразд, – сказав Господь. – Віддам я вам он той куточок понад Дніпром, що залишив собі на земний

рай. Але то незвичайний куточок – раїна. Земля там пахне медом, вода – як молоко, а з неба в душу людей ллється пісня. На той куточок будуть зазіхати нечестивці, тому його треба пильнувати та боронити. Як будете насправду такими відважними лицарями, як мені видається, то на тій землі станете господарями, як ні – то рабами нечестивців.

- Згода. Добре, Господи! Буде так, як кажеш.!

- Поблагословив їх Сотворитель і провів до райських воріт. Відтоді орють козаки землю, а зброєю захищають її від усякої нечисті. І назвали свій райський куточок – Україна.

Петро Масенко. Пісня про Україну

Я йшов лугами навпростець,	І поки йшов я поміж трав
Де трави у коліно,	По молодому листу,
Знайому пісню вітерець	З верби сопілку змайстрував
Співав про Україну.	Зелену, голосисту.
Шуміли в ній бори, ліси	Тоді вдихнув пісенний звук
І грали десь цимбали,	У дудочку вербову,
Козацькі давні голоси,	Озався гай, озався луг
Мов з-під землі, лунали.	На ту правдиву мову.
І моря Чорного прибій	Шуміли в ній бори, ліси
В кайданнім передзвоні	І грали десь цимбали...
Я чув у пісні вітровій	Уже й пташині голоси
У себе біля скроні.	Ту пісню підіймали.
Ловив я звуки на льоту	Затихнув я, бо йшов здаля.
В повітрі голубому	Дай, думаю, спочину...
І вивчив пісеньку оту	Аж чую - вся моя земля
Дорогою додому.	Співа про Україну.

А йак то було с Почітку Сьвіта

А йак то було с Почітку Сьвіта
Не було тогды Неба нї Землї
А лишень було Синєє Море
А на тьім Мори ой Два Дубочки
А на тих Дубоньках Два Голубоньки
Два Голубоньки з Неба зїсланї
З Неба зїсланї на відпитанї
Стали радити як Сьвіт сотворити
Спустьїм сьа в Море до самого дна
Вїберїм собї Синий Каменец
Синий Каменец Синєє Небо
Вїберїм собї Жоўтий Каменец
Жоўтий Каменец Жоўтайа Земля

АРХЕОПТЕРИКС, перопотах довгохвостий (*Archaeopteryx masruga*) — первісний птах юрського періоду (приблизно 150 млн. років тому).

1860 знайдено відбиток пера археоптерикса у верхньоюрських сланцях у Баварії, в 1861 там же знайдено неповний скелет з відбитками пір'я. Його придбав Британський музей, а опис зробив Р.Оуен. У 1877 у Баварії знову було знайдено найповніший зразок археоптерикса.

Археоптерикси були розміром з голуба, мали дзьоб з конічними зубами, по три вільні пальці на крилах, двояковгнуті хребці, довгий хвіст з 20-21 хребця, вкритий пір'ям. Рульові пера кріпилися попарно на кожному хребці довгого хвоста, а не так, як у сучасних птахів – віялом на копчиковій кістці. На ногах археоптерикс мав по чотири пальці: перший палець повернутий назад, інші – вперед, що дозволяло добре обхоплювати гілки дерев.

Археоптерикси мабуть жили на деревах, стрибали і лазили по гілках за допомогою довгих пальців з кігтими на передніх кінцівках. Розправляючи крила, вони могли планувати у повітрі, а також перелітати на невеликі відстані розмахуючи крилами. Деякі дослідники вважають, що археоптерикс взагалі не вмів літати, а за допомогою крил він просто зганяв комах під час полювання.

Як ще не було Початку Світа

То ще не було Неба ні Землі
А лишень було Широке Море
А на тім Морі Явір Зелений
На тім Яворі Три Голубочки
Три Голубочки Раду радили
Як би ми Браття Світ поставили
Ой ходім Браття аж на Дно Моря
Та там добудем Дрібного Піску
Тот Пісок Дрібний посієм всюди
Та встане з него Свята Землиця
Та буде тамки Золотий Камінь
З того Каміння то буде Сонце
То буде Сонце і Місяць Ясний
Рум'яна Зоря й Звізди Прекрасні

В Саду Садочку Вишня стояла

В Саду-Садочку Вишня стояла

Приспів:

Рай Рождество Вишня стояла

Вишня стояла Свічка палала

Свічка палала Іскра упала

Іскра упала Озерце стало

А в тім Озерці сам Бог купався

Сам Бог купався в ризи вбирався

В ризи вбирався вгору піднявся

Вгору піднявся Богу молився(2)

Богу молився щоб Світ творився!

Вогонь і вода

(переказ)

Колись давно сперечалися вогонь з водою, хто сильніший. Що шугне вогонь полум'ям, то вода й залле; де покажеться вогонь, то вода і лине на нього.

Вогонь бачить, що не подужає, та й утік в камінь – там уже йому нічого вода не зробить.

Нема на світі мудрішого, як вогонь: він все чисто переробить. Потоне чоловік, то хоть тіло витягнеш; а як згорить, то хіба попіл згребеш в купку, та й то – вітер війне, то й розлетиться.

Стояла сосна серед Дунаю

колядка про створення світу

Стояла сосна серед Дунаю.
На тій сосноньці сив сокіл сидів.
Крильцями стріпав, в Дунаєць упав.
Вийшов Він відтам третього року.
Виніс Він відтам троє насіння.
Перше насіння – чорна землиця.
Друге насіння – яра пшениця.
Третє насіння – зелена трава.
Чорна землиця – хліб ізродиться.
Яра пшениця – для коровайця.
Зелена трава – для худобоньки

Собача доля

(переказ)

У ті часи, коли Бог посіяв для людей пшеницю, колос у неї починався при самій землі і йшов до верхівки стебла. Нині ж хлібний колос лишився тільки на верхівці стебла. Чому так сталося?

Якось Спаситель із апостолом Петром зайшли у хату до однієї жінки й попросили у неї їсти. Вона в цей час пекла млинці. У відповідь на прохання подорожніх господиня кинула їм млинця, та перед тим витерла ним брудні сліди на лавці.

Подорожні вийшли за село і стали коло поля, на якому якийсь чоловік зрізав колосся і складав на віз. Христос, обурений наругою над хлібом, зірвав пшеничне стебло і став обшмульгувати колос знизу догори. А під возом лежав собака і дивився на те. А коли побачив, що від колосу зовсім мало лишилося, то почав жалібно завивати. Тоді Спаситель схаменувся і облишив обривати колос. На той час від колоса лишилося вершка на два. Святий Петро і запитує: "Навіщо Ти, Господи, обшмульгав колос?"

"А щоб люди не зневажали хліба", – відповів Господь. – "Я б його і весь обшмульгав, якби не цей пес, та ось залишив таки на собачу долю."

Відтоді люди і почали з хлібних злаків збирати собачу долю.

Ой шумить, шумить, гей, дубровонька,

Ой шумить, шумить, гей, дубровонька,
Зійшла ж ся під ній вся громадонька.
— Чого ж ти шумиш, гей, дубровонько?
— Ой то ж я знаю, чого я шум'ю,
Бо в мені є чудносє звіря,
Чудносє звіря, сиве *олєня*,
В того олєня сімдєсят рогів.
Ой ходить за ним можний панонько,
Можний панонько чом Іванонько.—
Воно ж йому каже: — Ти за мнов не йди,
Не труди собі рожну ласєньку,
Не смугай собі яснє зброєньку.
Ой зйду ж бо я а в туги-луги,
А в туги-луги, на бистрі води:
Там ти мене ймєш, там ти мене вб'єш!
Здоймєш із мене сиву шубоньку,
Сиву шубоньку, та й і рожєньки,
Та й і рожєньки, та й парожєньки.
Приб'єш рожєньки в новий світлоньці,
А парожєньки й а в пекароньці.
Ой на рожєньки будєш вішати,
Будєш вішати дорогі шати,
На парожєньки — яснє зброєньки.
Сива шубонька пану на хвалу

Скитський скарб

Як створений був порох земний, а водам закреслено межі їхні, вказав Передвічний первням схованки, з яких мало повстати золото. Знав-бо Всемудрий, що з золота виростає недоля людська. Узи таємні золото зі злом в'яжуть.

Накрив Предвічний одну з тих схованок таємних “Чорним ставком”¹, що є колискою громів. Другу ж під блакитною гладиною Бористена вкрив. І сторожу поставив: на чорному ставку – громи-блискавки, на Бористені – Ларту-діву, доньку Бористенову. Могутніша-бо за громи була краса її, скарбом принаднішим за золото вкрите. Хто побачить стражkinю – по іншому скарбові і не тужитиме.

Тільки рід людський ще не намножився на юній землі, то ж очам смертним ще не загрожувала ця краса непереборна. І жила Ларта-діва безжурним існуванням стихійної істоти, що природу тваринну, образ людський і іскру Божу в собі має.

З роси низала намиста, в імлу вранішню одягалась. Тихими заводями з лебедями наввипередки плавала, з

¹Піренейська легенда.

мевами-красунями жартувала і бабу-птицю полошила. І скоком прудким у Дніпро поринала, тільки круги широкі на поверхні лишивши. Таж за хвилику знов уже з мевами-подругами на хвилях гойдалась. На рівному плесі навзгак плавала, до блакитного неба, до сонечка ясного усміхалась.

А в небі – орел дніпровський ширяв. Не страшний він ні мевам-красуням, ні лебедям-княжичам, ні пеліканам незугарним. Але ж має те птаство діток-потятот!

І плеще в долоні Ларта. Голосним вигуком – мов стрілою – у небо мече. А орел, немов прикликаний тим вигуком, нижче спускається. В блакиті нерухомо завмер. І раптом, з ясного неба світляною кулею-блискавкою на землю впав. Метнув полум'ям сліпучим високо і золотом-вогнем розсипався.

Аж заплющилась Ларта й обличчя долонями затулила. Коли ж розплющилась – мужа величного перед собою узріла.

З чола волосся – як мед темно-золотий – в кучерях на рамена спливає, з бородою кучерявою мішається. Очі – сонцями сяють. У руках – мов жмут гадів вогнених – блискавки тримає. У ніг – орел клекотом попереджає: «Несмертельний це, що громами володіє!»

І вклонилась громовладному донька Бористенова: «Перунові ясному – слава!». В серці ж не страх, пошану безмірну відчула. А крізь неї – як вогонь, інше почуття спалахнуло гаряче, буйне, радісне ...Вік би на Громовладного дивилася! Нікуди від нього не відійшла б!

Хвилі дніпрові шумом-піною закипіли, володаря Бористена пропускаючи. Владика-Бористен тризуб-берло своє перед ясным Біл-богом схиляє. Русалки весняним вінком берег завітчали. Лада-богиня, рястом прибрана, землю красою своєю осяяла. Лель-юнак коліна схилив, на жоломії солодко пригравас. Велес-бог козоногий з-поза Хорса промінням увінчаного виглядає. Аж очі скошує – дивується... Мати- Мелянто, Земля-кормителька величну

свою уроду у поклоні хилить, Яр-бога, Ярилу, за собою поклонитися гостеві кличе.

А гість ясний світлим обличчям всміхається, слово ласкаве молвить: «Знайшла ласку в очах моїх Ларта-діва красуня. Чув я про неї від Фойбоса-сина, що цю Країну лебедів відвідує. І не перебільшив хвали – звичаєм поетів – Фойбос. Гідна стати дружиною Зевсовою Бористеніда!»

Гучне весілля землями Бористенськими луною прокотилось. І розпочався рід людський на берегах Бористенських. Від Таргітаоса, сина Ларти Бористеніди та Зевса Олімпійського почався він. Троє синів – Ліпоксеїса, Арпоксеїса та Колоксеїса скитів-лукострільців мав Таргітаос з дружиною-мавкою Зариною, Ліпоксеїс, Арпоксеїс та Колоксеїс від матерів мавок та русалок рід людський по землі тій розмножили. Тому до пісні, танку, мистецтва рід цей здібний: від русалок-матерів хист цей перейняли.

Змінилось для Ларти життя, як змінилась і сама стихійна істота, поземською дружиною, матір'ю ставши. Давно розлучилась з дружиною Зевсом, що світом керує з Олімпу. Але не почуває себе покинутою Ларта. Вона – жінка! Тож і доля її відмінна від долі мужів...

Людиною ставши, зістарилась Ларта. І не жаліє минулого існування стихійної істоти. До жорен ласкаво рукою доторкається, радіє корінню надбаному, м'ясу в'яленому, рибі сушений. По шкірах пухнатих, прикривках вовняних оглядається: не знатиме родина голоду-спраги, не терпітиме й холоду! Тільки ж кортить Ларті щось ще більше родині дати...

І раптом віджила в Лартиній пам'яті давнина – коли сама вона річною дівою була, скарб таємний сторожила.

– Золото дам дітям роду свого! Що недоля людська в золоті вкрита? Так то ж ще коли буде! Людства нема ще на землі. Є лише дітки-внучатка. Тож і від кого їм кривда може прийти!

І знайомими ходами підземними подалась Лартабабуня. Не збочить пільмою теплою, сріблом підземних струмочків гаптованою... От і кістяки тих звірят незугарних, великих, що в часи давні жили, коли Небо й Земля ледве ще з хаосу першоствореного вийшли. Аж у лоно земне, з якого повстали, сховались, коли час їхній прийшов...

– Все-бо земне є землею! – притакує Ларта.. І раптом знерухоміла: бо давно не бачила вкритого скарбу, що лоно земне осягло.

– Це – вогонь, що у серці земному палає! І, як серце тепле тварині, дає дихання життя землі. Як добре дати це дітям моїм!

Винесла Ларта скарба частину, і до вовчої ями глибокої сховала. Скінчила працю, а перед нею Бористен-старець – як ніч темний, - стоїть, руки ламає, головою сивую хитає:

– Доню бідна, дитино моя нерозумна, що ж ти наробила! Сама недолю дітям своїм з-під землі винесла, вовчою ямою на шляху їхньому кинула! Вічно скитський скарб жадобу на край цей багатий – манитиме, кров'ю-сльозами його zalиватиме!

Кинулась Ларта, щоб на батьківських грудях помочі-ради шукати. Таж забула: більш вона не річна діварусалка, а поземська істота – жінка і мати. І розбилась об водяну гладину, на бризки розсипалась.

З хвиль же скелі вийшли, Дніпро стіною кам'яною, порогами перегородивши, щоб навіки скрити путь до скарбів зловісних, замкнути їх від ока та рук людських.

Таж не допоможеться вже: вийшов скарб залятий на світло денне. В руки людські потрапив. І так засліпив, що за милість безсмертних його мають. Мовляв: “З неба, на щастя їхне упав!”

(за Наталеною Королевою)

Сестра орлів

У давні часи потерпала наша земля від розбійницьких нападів кримської орди. Було татари пограбують, поपालять села і міста, старих людей виріжуть, а молодих у неволю заберуть. Якось після такого розбою, поверталися вони в Крим, та й зупинилися біля степової річки на перепочинок. Лемент стояв страшенний: галакала татарва, іржали коні, ридали бранці! Тільки одна полонянка, – красива-красива дівчина, – все мовчала, не плакала. Не хотіла вона, щоб її сльози потішали ворогів.

Приглянулась вона одному багатому ординцеві. Що вже той не робив, як уже не підлещувався, але горда полонянка не давалася йому на безчестя. Тоді він наказав замучити її. Схопили бусурмани дівчину, познущалися з неї, а потім вивели на високу могилу, прив'язали сирицею до кам'яної баби і давай, гогогучи, в неї стріли пускати. Полонянка почала прощатися з білим світом. Підвела голову, глянула в небо: там, у голубій висоті, аж біля самого сонця, ширяли могутні степові орли-білозори.

– За що мені така наруга, Господи?! І чому я не така от вільна птаха? За віщо я пропадаю? – стиха мовила дівчина.

І раптом – стало диво-дивнее: із полонянки впала сириця, а дівчина враз обернулася в орлицю-білозірку й полетіла угору до пташиного гурту! Ще й досі дивна птиця над нашими степами літає. Люди кажуть, що вона – сестра орлів – ота дівчина-бранка.

Мавка – верба

(з "Лісової пісні" Л. Українки)

М а в к а до Лукаша:

О, не журися за тіло!

Ясним вогнем засвітилось воно,
чистим, палючим, як добре вино,
вільними іскрами вгору злетіло.
Легкий, пухкий попільець
ляже, вернувшись, в рідну землицю,
вкупі з водою там зростить вербицю, -
стане початком тоді мій кінець.

Будуть приходити люди,
вбогі й багаті, веселі й сумні,
радощі й тугу нестимуть мені,
їм промовляти душа моя буде.

Я обізвуся до них
шелестом тихим вербової гілки,
голосом ніжним тонкої сопілки,
смутними росами з вітів моїх.

Я їм тоді проспівую
все, що колись ти для мене співав,
ще як напровесні тут вигравав,
мрії збираючи в гаю...

Грай же, коханий, благаю!

Золотий черевичок

Жили собі чоловік та жінка, і була в них дочка. Дівчинка ще підлітком була коли померла її мати, а вмираючи, покликала до себе дочку та й сказала: "Візьми, доню, це зернятко. Як прийде тобі лихо, посади його, виросте верба. До неї йди: вона допоможе".

Поховав чоловік жінку, та й знов оженився. Взяв вдову. А в тієї вдови та своя дочка була. Баба свою дочку жалує, а ту дівчинку зненавиділа так, що просвітку їй нема. Хоч як гарно зробить, а баба все її лає, а то так і межи плечі стусана дасть. Чи таки зовсім добре поб'є. За роботою та за тими штурханцями ніколи дівчині і вгору глянути, ніколи й причепуритися, сорочку вишити; а що було в неї пошите за матиного часу, – своїй дочці баба повіднімала. Ходить бідолашна в такому рам'ї, що й люди сміються. Мовчки терпить усе те бідна дівчина, тільки поплачить нишком, а лиха баба ще більше лютує від того, ще гірше над нею коверзує. От баба й надумала: – Жени, ледащо, бичка пасти! Та на тобі круг прядива, щоб ти його й зім'яла, і потіпала, і спряла, і помотала, і поткала, і побілила, і полотно додому принесла! Та гляди: не зробиш, то й жива не будеш!

Взяла дівчина те прядиво, погнала бичка пасти. Бичок пасеться, а вона плаче: де ж таке видно було, щоб усе те за день зробити? А далі й згадала про зернятко від матінки. Та й посадила його на леваді, полила. А із того зернятка така гарна верба яра виросла, а під вербою криничка, і вода в ній така холодна та чиста, як сльоза.

Підійшла дівчина до верби та й каже:

– Вербо яра, відчинися! Ганна-панна йде.

От верба й відчинилася, а відтіля так панни й вилинули:

– Панно наша мила, панно наша любя, що скажеш робити?

– От вам круг прядива: треба його зом'яти й потіпати, і попрясти, і помотати, і полотно з нього поткати, і побілити.

– Панно наша мила, зараз буде. Та й назад в вербу.

От допасла дівчина до вечора, знов - до верби:
– Вербо яра, відчинися! Ганна-панна йде.

От верба й відчинилася, і ті панни виносять їй полотно тонке, таке біле, – хоч зараз сорочки ший. Узяла дівчина полотно, пригнала бичка додому, віддає те полотно бабі. А та аж зубами заскреготіла, як побачила, та нічого казати.

А свою дочку послала пасти бичка, то каже:
– На тобі, донечко, мичечку: спрядеш – спрядеш, а не спрядеш, то й так принесеш.

Погнала та бичка пасти та й мичку закинула, а ввечері приганяє бичка та й каже:
– Голова в мене, мамо, так боліла, що й не зведеш.
– Ну, дарма, доню, ляж та відпочинь!

От діждали вони неділі. Баба свою дочку причепурила, веде до церкви, а на дідову гримає:
– Витопи піч, обідати навари і поприбирай, сорочку поший. Та гляди: не зробиш, то й жива не будеш!

От пішла баба з дочкою до церкви, а дівчина швиденько витопила, обідати наварила, в хаті поприбирала, тоді побігла на леваду до верби та й каже:
– Вербо яра, відчинися! Ганна-панна йде.

От верба й відчинилася, а відтіля так панни й вилинули:
– Панно наша мила, панно наша любя, що скажеш робити?
– Треба з цього полотна, сорочку пошити. Та ще й дайте мені вбратися, хочу до церкви поїхати.

Ті зараз убрали її гарно-гарно, а на ніжки маленькі золоті черевички вбули. Тут і коні з'явились – вона сіла та й поїхала до церкви.

Як увійшла вона в церкву, так церкву і осіяла. Люди аж не стямляться з дива: “Чи воно князівна, чи королівна? Ще такої не бачили”. А на той час князенко в церкві був. Як угледів її, то й очей уже не відведе від неї. Відправа кінчається, вона перша з церкви вийшла й поїхала. Під'їхала до верби, верба відчинилася, дівчина знову наділа своє рам'я, взяла пошиту сорочку. Коні в вербу

в'їхали, – зачинилася верба, а дівчина пішла в хату, сіла та й виглядає бабу з церкви. Приходять.

– Наварила, сорочку пошила?

– Наварила, сорочку пошила.

– Давай обідати!

Посідали обідати та й почали розказувати, яку вони панночку в церкві бачили, – як сонце, гарну, що аж князенко і молитись забув, та на неї дивився.

– А до кого вона подібна? – питає дівчина. – Може, до мене?

Бабина дочка в сміх, а баба:

– Ач, нетіпаха, грубниця погана, до кого рівнятися задумала!

Діждали й другої неділі. Знову дід з бабою та з бабиною дочкою до церкви, а тій звеліла баба топити та ще й якусь роботу загадала. А вона впоралась швиденько та й до верби:

– Вербо яра, відчинися! Ганна-панна йде.

От верба й відчинилася, а відтіля так панни й вилинули:

– Панно наша мила, панно наша люба, що скажеш робити?

Вона їм знову загадала, убралася, в золоті черевички вбулася, поїхала до церкви. Коли князенко вже там. Вона як увійшла, то й церкву осіяла. Люди торопіють: “Боже, яка краса! Хто ж це є?” Ніхто не знає. А князенко і очей не зведе. Кінчається відправа, – вона перша вийшла, приїхала, своє рам’я наділа, сіла та й дожидає своїх з церкви.

Поприходили, посідали обідати, – розказують:

– Князенко гарний, а вона ще краща

– А може вона до мене подібна? – Ганна питається.

Бабина дочка регочеться, а баба трохи не била дівчину.

А князенко тим часом усе довідується: хто та панна? Ніхто не знає. Радились, радились, як би його дізнатись. От один хлопець і каже: “А я знаю, як довідатися”.

“А як?” – питає князенко. “На тому місці, де вона стає, смоли підлити, черевички й попристають”.

Так і зробили. Приїхала Ганна на третю неділю до церкви. Князенко з панами – так її пильнують, так пильнують... Кінчається відправа, хоче вона йти, – не рушить з місця. Рвонулася – таки зірвалася, а один черевичок і zostався. Утекла вона додому, убралася знову у своє рамя та й сидить.

Приходять з церкви, стали розказувати!..

– Такий, – кажуть, – маленький черевичок, що й ноги такої нема, щоб на неї прийшовся.

– А може на мою прийдеться? – питає дівчина.

Баба як почала її лаяти вдвох з дочкою: “Та ти нетіпаха, тільки в попелі гребешся, ноги як ті колоди, а до кого рівняєшся!” Побила її баба та й з хати прогнала.

А князенко скрізь розпитується: хто золотий черевичок загубив? Ні, ніхто не знає. Що робити? А той парубок та й каже знову князенкові: “А я знаю, як її знайти”.

– А як? – питає князенко. – Кажи!

– Послати скрізь міряти той черевичок: на чию ногу прийдеться – то й вона.

От так і зробили. Пішли ті двораки князенкові міряти. Пішли спершу по князях, тоді по панах... Боже, як то всім хотілося, щоб черевичок прийшовся та князенкові за жінку бути! Ні, не приходиться!.. Пішли тоді по купцях – ні! По міщанах – ні!.. Треба йти по мужиках. Пішли.

Ходять та міряють, та й міряють – нема! От заходять і в ту хату, де дідова й бабина дочка були. А баба ще здалеку їх побачила, та своїй дочці каже:

– Мий, доню, швидше, ніжки, бо йдуть черевичок міряти! А на дідову: “А ти, нечупаро, геть мені зараз на піч, щоб і не видно тебе було!” Та й загнала її.

Прийшли ті, питають: “Чи є у вас дівчата?”

– Та є в мене дочка, – каже баба. – Доню! Доню! Біжи сюди, давай ніжку: золотий черевичок міряти! От люба дитина, – ніжки біленькі!

Почали міряти – ні, не приходиться.

– Та ти дужченько, доню, стромляй ніжку – вона влізе!

Стромляла, стромляла, – де там!

А дідова дочка дивиться з печі. Її й побачили пани.

– А то ж яка дівчина у вас на печі? – питається пан.

– Та то ледащиця, грубниця, нетіпаха!.. – говорить баба, та на дівчину: – Ти чого вилізла, задрипо, сказано тобі – сиди там!

– Ні, бабо, хай вона сюди йде! А злазь, дівчино!

Злізла вона, стали черевичок міряти, – враз так і прийшовся.

– Ну, бабо, – кажуть пани, – ми цю дівчину візьмемо у вас.

– Де ж таке видано, щоб таке опудало та князенкові за дружину було! Чи то годиться?! Я не пущу! – верещить баба.

Та ті її не слухають. А дівчина каже:

– Стривайте трохи, – піду приберуся! Вийшла на леваду:

– Вербо яра, відчинися! Ганна-панна йде!

Як відчинилася верба, а ті панни так і вилинули... Убралася вона. Як увійшла в хату – все осіяла.. Так усі і поторопіли...

– Дайте ж, – каже, – обую й другий черевичок...

Посідали, поїхали... Швидко й весілля відбули...

А верба з криничкою пішла в землю та й знов у князенковому саду вийшла.

КОРОТКО ПРО ХУДОЖНИКІВ

Алла ГОРСЬКА (1929-1970)

Живописець, графік,
художник-монументаліст. Один із
духовних лідерів українського нац.-
дем. руху 1960-х рр.

Народилася в Ялті. 1954 р.
закінчила Київський художній
інститут.

У 1960-х рр. А. Горська створила полотна —
«Прип'ять. Пором», «Абетка», «Хліб». Художниця
розробила ескізи до вистав «Ніж у сонці» за поемою І.
Драча, «Отак загинув Гуска» М. Куліша, «Правда і
кривда» М. Стельмаха. Спектаклі, готові до постанови,
було заборонено.

До 150-річчя від дня народження Т.Шевченка
А.Горська разом із О.Заливахою, Г.Зубченко, Л.Семикіною
та Г.Севрук виконали вітраж «Шевченко. Мати», якого
було знищено.

У техніці лінориту і малюнка художниця створила галерею
портретів – Б. Антоненка – Давидовича, В. Симоненка, В.
Світличного, Є. Сверстюка; Т. Г. Шевченка, О. Довженка.
Зі В. Зарецьким, Г. Синицею, Г. Марченком, Б. Плаксієм,
В. Смирновим А. Горська виконала низку монументальних
робіт у Донецьку, Києві, Краснодарі.

Після підписання «Листа-протесту 139-ми» у 1968
р. її було вдруге виключено зі Спілки художників.

У листопаді 1970 р. А. Горська загинула від руки
вбивці у Василькові на Київщині.

Широко відома в Україні та світі громадсько-політична
діяльність А. Горської та її трагічна смерть значною
мірою залишили поза суспільною увагою мистецький
доробок художниці, представлений десятками

монументальних і живописних творів, великою кількістю графічних робіт, ескізів. Творчість Г. ґрунтувалась на традиціях київської академічної школи, народному мистецтві, українському авангарді 1920-х, бойчукізьмі, глибокому знанні світових мистецьких напрямків.

Віктор ЗАРЕЦЬКИЙ (1925–1990)

Живописець. Народився в м. Білопілья Сумської обл. Закінчив 1953 року Київський художній інститут. Разом з дружиною Аллою Горською – один з лідерів шістдесятницького руху. Після вимушеного від'їзду Л.Танюка до Москви Зарецький очолює Клуб творчої молоді. Відкрив 1978 року власну студію. Розробив оригінальну педагогічну систему – “Роздуми біля полотна”, текст якої був надрукований після смерті художника. В художній студії навчалось понад 200 учнів. Працював у галузі станкового і монументального живопису, монументальної мозаїки. – “Прометей” на школі №5 у Донецьку, “Естафета” – у Краснодоні, “Дерево життя”, “Боревітер” – у Маріуполі.

Наприкінці 70-х – поч. 80-х рр. В.Зарецький звернувся до мистецтва сецесіону, особіно до спадщини Густава Клімта, художня система якого дала поштовх новому етапу європейському живопису. Спираючись на українську національну традицію, В. Зарецький використовував притаманну стилю “модерн” символічну мову.

Державна премія ім. Т.Шевченка присуджена 1994 року (помертньо) за картини “Солдатка”, “Літо”, “Дерево (Витоки мистецтва)”, “Ой кум до куми залицявся”, “Весняні клопоти”.

Галина ЗУБЧЕНКО (1929-2001)

Григорій ПРИШЕДЬКО (1927-1978)

Галина Зубченко – художниця, монументалістка, народилась в Києві. 1959 року закінчила Київський державний художній інститут.

З 1962 року Г. Зубченко присвятила себе відродженню українського монументального мистецтва. Це - оформлення інтер'єрів готелю «Дніпро», кафе «Либідь» (у співавторстві), дитячого садка (Київ). У 1965-66 р.р., вона у складі творчої групи під керівництвом Г.Синиці працювала над монументально-декоративним оздобленням школи № 5 у Донецьку.

У цей час художниця глибоко вивчає принципи народно-декоративного мистецтва, зокрема роль кольору у створенні образу, намагається проникнути у саму суть народного світобачення відомих майстрів – Г. Собачко-Шостак, М. Приймаченко, О.Саєнка, О. Повстяного.

З 1967 року починається творча співдружність Г. Зубченко і Г. Пришедько, яка тривала 10 років.

Григорій Пришедько – живописець, монументаліст. Закінчив Дніпропетровське художнє училище як живописець. У 1963-65 роках був учнем мексиканського монументаліста Дієго Рівери.

Першою спільною роботою подружжя Зубченко-Пришедько належить мозаїка “Квітуча Україна” в інтер'єрі гастроному “Київ” у Маріуполі.. Григорій Пришедько та Галина Зубченко створили цілий ряд високомистецьких мозаїчних панно, які прикрашають архітектурні будівлі багатьох міст України: у Києві – фасади та інтер'єри Академії наук України: Палацу спорту (“Рух”), Інституту рентгенології та онкології (“Перемога”), Інституту ядерних досліджень (“Ковалі сучасності”), Інституту кібернетики

(“Майстри часу”, “Кібернетична квітка”, “Тріумф кібернетиків”).

Значне місце у творчості Г.Зубченко і Г. Пришедька, посідають станкові – графічні та декоративні – роботи “Іскра Сварога”, “Око Всесвіту”, “Дажбог”, “Стріли Перуна”, “Глибини Галактик”, “Творець кібернетики – В.М.Глушков”...

Символом пам’яті чоловікові – творчої і людської – прозвучало створене Г. Зубченко панно “Легенда про вірність”

Художниця продовжувала працювати в монументально-декоративному мистецтві – виконала мозаїчне панно “Жнива” на фасаді Будинку культури в Лубнах, вітражі “Весна”, “Літо”, “Осінь” для Інституту урології Академії наук України у Києві .

У 1982 Г.Зубченко оформила санаторій “Дубрава” у м. Железноводську.

Одне з чільних місць у малярському літописі України посідає, створений Г. Зубченко історико-етнографічний цикл “Українські Карпати”.

Олександр КОРОВАЙ (1928)

Народився в Крижопільському районі на Вінниччині. Закінчив живописний факультет Одеського художнього училища. Член Спілки художників України.

Працює у жанрах портрету та пейзажу. Прагнучи якнайповніше передати індивідуальність, психологічний стан людини, художник нерідко вдається до створення портретів-картин, на яких показує зображуваних осіб у характерній для них навколишній обстановці — «Леся». «Оксанка», «Дівчина з книгами», «Біля дзеркала». Полотно

«Дівчина слухає музику», написане ще у студентські роки, й на сьогодні не втратило своєї принадності й залишається в числі творчих досягнень майстра. Героїнею його живопису стає гуцулка Параска Харук. До цього образу він повернеться неодноразово, і в 1980 році створить один із кращих своїх портретів, що вражатиме глибиною узагальнення гостро схопленого характеру людини мудрої й роботящої, допитливої й доброзичливої, душевне багатство якої в поєднанні з яскравою своєрідністю її барвистого вбрання сприйматиметься як уособлення краси трудової Гуцульщини.

О. Коровай створив кілька циклів творів: “По Карпатах” (1953-83), “Рідний край” (1956-83), “Богуславщина” (1958-83), “По Шевченківських місцях” (1963-73), “Городенківщина” (1974-1980), “Узбережжя Криму” (1979), “На Кіровоградщині” (1982), “На трасі добросусідства і дружби” (1983) та ін.

Створив художній музей в Івано-Франківській середній школі № 5, для якого зібрав у провідних українських митців велику кількість робіт.

Іван КУЛИК (1923-1995)

Художник-живописець. Нар. с. Моринці Черкаської обл. Закінчив Київський художній ін-т. 1955 року. Був направлений на роботу до Станіслава (Ів-Франківська), де працював до 1964 року художником. 1962 року був прийнятий у члени Співки художників України. 1965 року І.Кулик переїхав до Черкас. Працюючи головою первинної організації художнього фонду, брав участь у науково-краєзнавчих експедиціях "Тясмин" та "Рось" . 1964 року створив у с. Моринці в старій чумацькій хаті П.Тютюнника етнографічний музей поч. ХІХ ст. Очолював комісію по роботі зі самодіяльними художниками і

членом бюро секції мистецтва по підготовці історичних документів по відтворенню садиби Т.Шевченка.

Але у 1973 році І.Кулик був виключений зі Спілки художників України. Головне обвинувачення - буржуазний націоналізм та те, що у своїх творах не відображає сучасне життя радянського народу. Викинутий на 15 років зі Спілки, І.Кулик був позбавлений нормальних умов праці і життя. Його роботи не брали на виставки, не давали замовлень. Тільки 1988 року він був поновлений у Спілці, отримав майстерню, в якій працював до кінця свого життя.

Твори художника знаходяться у приватних колекціях українців Німеччини, Канади, Америки; - у краєзнавчих та образотворчих музеях Коломиї, Івано-Франківська, Черкас, Канева, Чернігова.

Геннадій МАРЧЕНКО (1932)

Художник-монументаліст, графік, інженер, історик астрономії, генерал-хорунжий Українського козацтва. Нагороджений “Козацьким хрестом з мечами” та медаллю. Член національної спілки художників України.

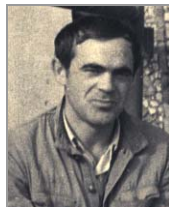
Народився в м. Запоріжжі. Закінчив Ростовський Інженерно-будівельний інститут. Досліджував кам'яну скульптуру степовиків епохи неоліту та бронзи. Разом з археологом Б. Томенчуком відкрив скельне святилище-обсерваторію біля м. Вижниці Чернівецької обл. Г. Марченком відтворена давньоєгипетська “Універсальна астрономо-математична таблиця” поч. III тис. до н.е. Г. Марченко автор 16 наукових праць з історії стародавньої математики та астрономії.

У художній творчості (графічній та монументальній) Г. Марченко спирається на здобутки українського образотворчого мистецтва. Ним створено у співавторстві монументальні твори: у Запоріжжі – “Урожай”, “Запоріжжя індустріальне”, “Народне мистецтво”, “Дніпро-Славутич”, “Пісня в дереві”, “Печатки Запорозького війська”, інтер’єр Березового бару; у Донецьку – “Прометей”. Г. Марченко – автор монументальних творів “Владу Радам”, “В забої”, “Стара шахта”, “Гірники” – м. Марганець; “Природа і люди” – о. Хортиця; “Радість” – с. Іванівка.

Серед графічних творів відомі серії: “Думи”, “Україна”, “Карпати”, “Запорозька Січ”, “Українські народні пісні”, “Перлини світової літератури”.

Василь ПАРАХІН (1939)

Народився на Львівщині. Закінчив Київське художнє училище. Працював головним художником Міністерства лісового господарства УРСР (1969-1980). Відіграв вирішальну роль у заснуванні 1969 року цеху народно-побутових виробів Кременчуцького лісгоспу та художньо-промислових осередків по Україні.

Живе на Львівщині, працює в селі Журавки на Волині. Створив студію малювання при школі. Автор статей про народну творчість, книги “Лінія”. Послідовник Г.Синиці. У Донецьку працював у 1966 році над панно “Прометей”, у Маріуполі в ресторані “Україна” – над мозаїчними панно “Дерево життя” та “Боривітер”(1967).

Надія СВІТЛИЧНА (1936-2006)

Народилася в с. Половинкине Старобільського району Луганської області. 1956 рр. закінчила Харківський університет (українська філологія). На громадських засадах працювала в колонії ім. Макаренка для малолітніх злочинців.

1958—1961 рр. учитель української мови і літератури, завуч, директор школи робітничої молоді в м. Боково-Антрацит у Донбасі

1963 р. переїхала до Києва. Працювала вчителем української мови вечірньої школи, у бібліотеці, на радіо. З головою поринула в культурне життя Києва 1960-х. Брала участь у літературних вечорах, зустрічах, лекціях, екскурсіях, організовуваних Клубом творчої молоді "Сучасник". Потоваришувала з Аллою Горською та іншими художниками, навчала їх української мови. Брала участь у виконанні монументальних панно у Донецьку та Маріуполі. Н.Світлична редагувала, розмножувала, розповсюджувала самвидав.

18 травня 1972 р. Надію Світличну було заарештовано за ст. 62.1 Кримінального Кодексу: антирадянська пропаганда й агітація. Засудили Надію на чотири роки таборів суворого режиму, вона відбула їх у Мордовії серед добірного товариства жінок-політ'язнів по сусідству з табором, де відбували покарання Василь Стус і В'ячеслав Чорновіл.

1976 р. повернулася до Києва. Знову стала активною ланкою Самвидаву, членом Української Гельсінської

1978 р. Надію випустили з СРСР на постійне проживання до США - за списком із 18-ти дисидентів, за яких особисто клопотався сенатор Роберт Кеннеді.

12 жовтня 1978 р. покинула Україну, та органічних зв'язків з нею не поривала.

Разом із Петром Григоренком і Леонідом Плющем стає членом Закордонного представництва Української Гельсінської Групи. Веде активну громадську, журналістську, видавничу роботу. 1985 р. за цю діяльність Світличну було позбавлено радянського громадянства.

В роках 1979—1981 працювала як перекладач і редактор в Українському ін-ті Гарвардського університету, у видавництві "Пролог", у журналі "Сучасність", у 1993—1997 рр. — в Українському музеї в Нью-Йорку. Понад десять років життя (1981 — 1993) віддала праці на радіостанції "Свобода". Роки 1989—1992 — цикл передач "Шістдесятництво в Києві", від 1992 р. веде радіожурнал "Надія", на сторінках якого розповідала про діячів новітнього українського культурного відродження, героїв руху Опору, в'язнів сумління — О. Заливаху, А. Горську, В. Зарецького, В. Стуса, Є. Сверстюка, В. Чорновола, М. Сороку та інших. Редагувала журнал "Віра".

1994 р. удостоєна Шевченківської премії "за активну публіцистичну журналістську діяльність".

Упорядник і автор передмов до цілої бібліотеки видань заготовленої української літератури. Саме Надії Світличній і налагодженій нею співпраці з Юрієм Шевельовим завдячуємо появою Стусових "Палімпсестів" (Нью-Йорк, 1986), що відкрили світові українського Поета. Впорядкувала збірку спогадів про свого брата "Доброокий" (К., 1998).

Незрима присутність Надії відчувалася в кожній культурній акції, пов'язаній із шістдесятництвом — її родовим середовищем.

Григорій СИНИЦЯ (1908 – 1996)

Живописець, заслужений художник України (1996). Навчався в Одеському художньому училищі. Закінчив 1936 р. Київський художній інститут. Учень школи М.Бойчука, яку було знищено 1936 року, оголосивши “розсадником формалізму”. Під час Другої Світової війни всі картини загинули. Після визволення Києва

Синиця займається не тільки малярством; він був і будівничим, і майстром, керував центром художньої теракоти на заводі “Керамік”, де розробив і налагодив її виробництво. Теракотою облицьовувались будинки на вул. Хрещатик .З відбудовою Хрещатика Г. Синиця, працює над живописним циклом “Київ від найдавніших часів до наших днів”. Після виставки 1955 р. Г. Синицю звинувачують у “формалістичній манері малювання”. Проте художник продовжував пошуки національної образної мови монумент. живопису, прагне розвивати ті пошуки на національному ґрунті. З 1969 Г. Синиця широко застосовував у мозаїці матеріали рослинного походження. (очерет, каштан, жолуді та ін.), збагачував палітру, фактуру живопису, інколи посилював ефект металом, кольоровим камінням, кістками тварин, черешником. Ця нова техніка монумент. мозаїки дістала назву “флоромозаїка”. Вона увібрала в себе принципи класичної мозаїки, інкрустації, інгарсії, аплікації). У цій техніці були створені “Прометей”, “Вода”, “Космос”, “Земля”. “Сонце” в Донецькій школі № 5. 1992 р. Синиці була присуджена Національна премія ім. Т.Шевченка за відродження української колористичної школи монументального живопису і твори останніх років.

ПЕРЕЛІК ІЛЮСТРАЦІЙ

с.7

Мозаїчне панно “Прометей”. 1966 р. 100 кв. м., керамічна плитка, смальта. Автори: А. Горська, В. Зарецький, Г.Зубченко, Г Синиця, Г.Марченко. Виконували автори.

с. 9

Мозаїчне панно “Космос”. 1965 р. 14 кв. м., керамічна плитка, смальта. Автори: А. Горська, В. Зарецький, Г.Зубченко, Г Синиця. Виконував Г.Синиця

с. 11

Мозаїчне панно “Вода”. 1965 р. 14 кв. м. керамічна плитка, смальта. Автори: А. Горська, В. Зарецький, Г.Зубченко, Г. Синиця, Н.Світлична. Виконували А. Горська, Н. Світлична

с. 12

Мозаїчне панно “Вогонь”. 1965 р. 13,7 кв. м. керамічна плитка, смальта. Автори: А. Горська, В. Зарецький, Г.Зубченко, Г. Синиця. Виконував Г. Марченко

с. 13

Мозаїчне панно “Земля”. 1965 р. 13,5 кв. м. керамічна плитка, смальта. Автори: А. Горська, В. Зарецький, Г.Зубченко, Г. Синиця. Виконували А. Горська, Н. Світлична

с. 15

Мозаїчне панно “Життя ”. 1965 р. 14,1 кв. м. Керамічна плитка, смальта. Автори: А. Горська, В. Зарецький, Г.Зубченко, Г. Синиця. Виконувала Г. Зубченко

с.16

Мозаїчне панно “Надра”. 1965 р. 13,2 кв. м. Керамічна плитка, смальта. Автори: А. Горська, В. Зарецький, Г.Зубченко, Г. Синиця. Виконував О. Коровай.

с. 20

Мозаїчне панно “Сонце”. 1965 р. 13 кв. м. Керамічна плитка, смальта. Автори: А. Горська, В. Зарецький, Г.Зубченко, Г. Синиця. Виконував Г. Си ниця

Мозаїчне панно “Повітря”, (“Вербі над Дніпром”). 1965 р.
12,1 кв. м. Керамічна плитка, смальта. Автори: А. Горська,
В. Зарецький, Г. Зубченко, Г. Синиця, Виконував І. Кулик

ДЖЕРЕЛА

1. *Плачинда Сергій*. "Природа України в казках та легендах". – Львів: “Аверс”, 2001
2. "Колядки та щедрівки: зимова обрядова поезія трудового року". – К.: Наукова думка, 1965
3. "Українські народні казки".– Львів: “Каменяр”, 1966
4. “Савур-могила”.– Київ: “Дніпро”, 1990, с.178.
5. *Королева Наталена*. "Предок. Легенди старокиївські".– Київ: “Дніпро”, 1991
6. *Яценко Леопольд* . З архіву: колядка "Стояла сосна серед Дунаю". Записав у Херсонській області від лемків – переселенців з-під Перемишля (нині Польща).
7. "Алла Горська. Червона тінь калини.” Упорядники М. Маричевський, О. Зарецький. К.1996
8. *Войтович Валерій*. “Міфи та легенди давньої України”. Тернопіль. 2005
9. “Міфи України”. За Г. Булашевим. Київ. 2003
10. *Сосенко Ксенофонт*. “Різдво-Коляда і Щедрий Вечір”. Київ. 1994
11. "Золота книга української еліти."Т 1, Т 2. Київ. 2001
12. “Шевченкові лауреати 1962 – 2001”. Київ. “Криниця”, 2001. Стор. 490

ЗМІСТ

МІФИ ТА ЛЕГЕНДИ НА СТИНАХ ДОНЕЦЬКОЇ

ШКОЛИ № 5	1
Галина Зубченко. А це було так.....	4
Легенда про Україну	7
Петро Масенко. Пісня про Україну.....	8
А йак то було с Почітку Сьвіта.....	9
Як ще не було Початку Світа.....	11
В Саду Садочку Вишня стояла	12
Вогонь і вода.....	12
Стояла сосна серед Дунаю	13
Собача доля.....	14
Ой шумить, шумить, гей, дубровонька,	15
Скитський скарб	16
Сестра орлів	20
Мавка – верба	21
Золотий черевичок	22
КОРОТКО ПРО ХУДОЖНИКІВ	27
Алла ГОРСЬКА (1929-1970)	27
Віктор ЗАРЕЦЬКИЙ (1925–1990).....	28
Галина ЗУБЧЕНКО (1929-2001)	29
Григорій ПРИШЕДЬКО (1927-1978)	29
Олександр КОРОВАЙ (1928).....	30
Іван КУЛИК (1923-1995).....	31
Геннадій МАРЧЕНКО (1932).....	32
Василь ПАРАХІН (1939).....	33
Надія СВІТЛИЧНА (1936-2006)	34
Григорій СИНІЦЯ (1908 – 1996).....	36
ПЕРЕЛІК ІЛЮСТРАЦІЙ	37
ДЖЕРЕЛА.....	38

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ ВИДАННЯ

Міфи та легенди на стінах донецької школи №5

Упорядник
Людмила ОГНЄВА

Комп'ютерний набір та верстка
Людмила Огнєва

Підписано до друку . Формат
Ум.друк.арк. . Друк лазерний. Зам. № .Наклад
100 прим.

Віддруковано у друкарні "Норд Комп'ютер" на
цифрових лазерних видавничих комплексах Rank Xerox
DocuTech 135 і DocuColor 2060.
Україна, м. Донецьк, 83003, вул. Разенкова, 6,
Тел.: (062) 389-73-82, 389-73-86

ВИДАВНИЧИЙ ПРОЕКТ
ДОНЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО ТОВАРИСТВА
"МЕМОРІАЛ" ІМ. ВАСИЛЯ СТУСА

"УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРНА
СПАДЩИНА"

Серія 1. "МОНУМЕНТАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО"

- ☐ Перлини українського монументального мистецтва на Донеччині
- ☐ Алла! Алла! Алилуя!
- Світлий спогад
- ☐ Міфи та легенди на стінах донецької школи №5
- Соколиний двір
- Жінка-Птах

Серія 2. "ОРНАМЕНТ – ОЗДОБА, ЧИ МАГІЯ?"

- Рушник
- Сорочка
- Орнамент – оздоба, чи магія?
- ☐ Вишивані речі – дорослим і малечі
- ☐ Лінійні орнаменти
- ☐ Благородний олень
- Зірка – зоря

Серія 3. "МОВА – НАРОД"

- ☐ Словник мовних покручів
- Не можу мовчати
- Мова – явище космічне
- ☐ Маруся Чурай